

ZETTERBERG, THORILD, THOMAS

Svar på luntan emot lag och rätt i
vitterheten: eller A B C i vett och
heder. =Anon.=

(Zetterberg
1792

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

WORLD TR

EX. A Little head

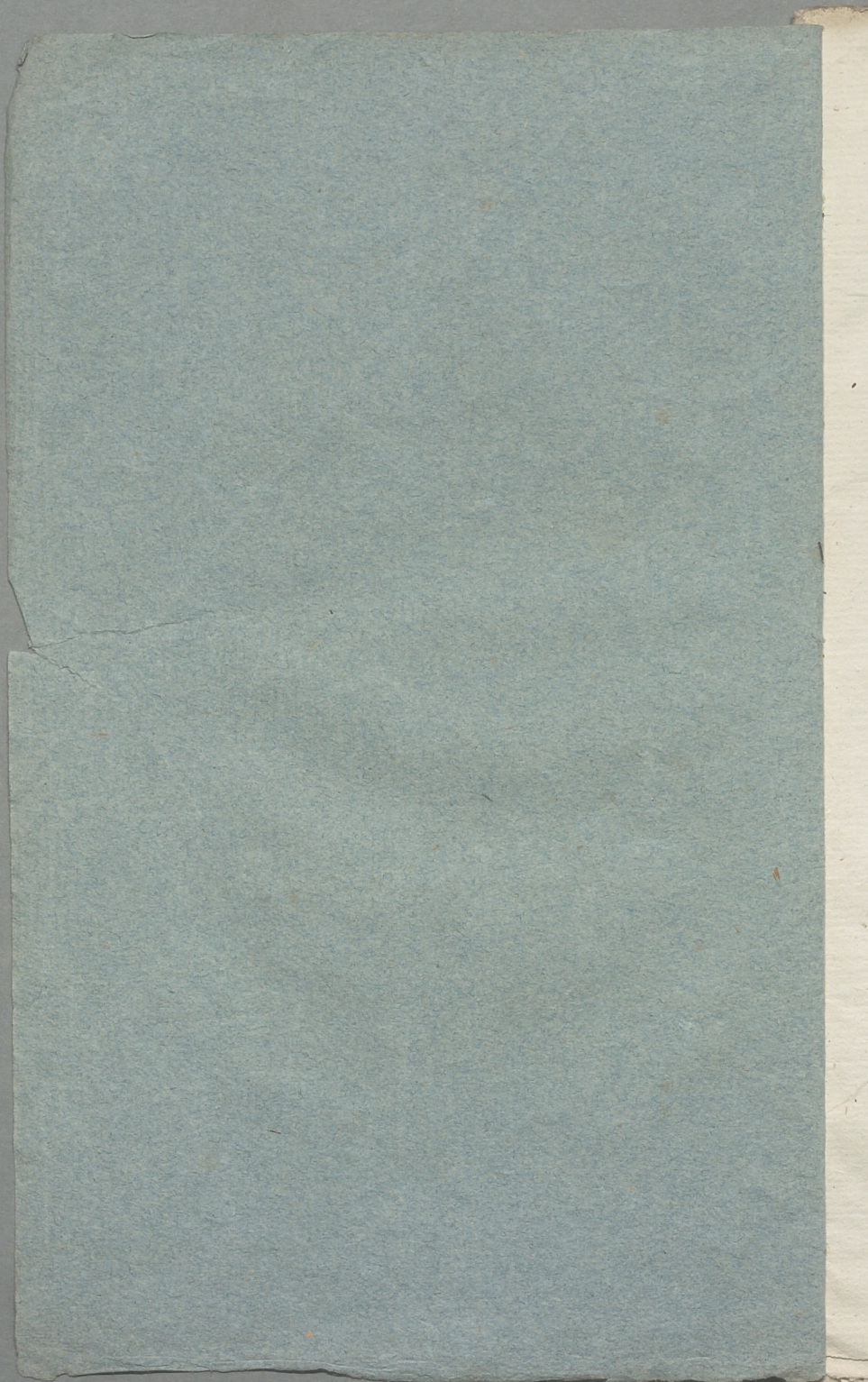
in
the

(Box)

1792

1800 - 1829

1792

SVAR
På
Luntan
emot
LAG OCH RÅTT^e
i
Vieterheten:
eller
A B C
i
Vett och Heder.

Sufficit furiosum ipso furore puniri.
CORP. Jur. Rom.

STOCKHOLM,
Tryckt hos ANDERS ZETTERBERG, 1792.

Su. Saml.
Litt. hist.
Su.
Krit.
(Bl.)
1700-1829

Til
AUTORN
af
Tragedien ODEN.

MIN HERRE,

Det är af det måst fanna och stora skål som jag *Tilgnar* eder dessa blad. Och detta skål är — eder egen *Åra*.

Helt vift har ni sett, fast jag ej vågar tro at ni mägtat genomläsa, den nyss utkomna LUNTAN emot all Lag och Rätt i Vitterheten. Med säkerhet vet jag ock, af edert lysande Snille och eder Smak, at ni, såfom jag, deri icke annat funnit, än en Kärings *skrän*, som naturligtvis icke kan uphöra, då det utgår från *Lögn* och finnesyrsla, hvilka i sit väsende känna hvarken gräns eller lag.

I denna Lunta nu herskar *först* den vidunderliga dumhet — at alt hvad jag, med högsta fanning, til hela *Mänskliga Samballets* beskydd, skrifvit emot den ALLMÄNNA FÖRSMÄDELSEN, hvilken, såfom hvar man vet, anfaller, lika vildt och blindt, Konungar, Hjeitar, Snillen, Skönheter, Dygder, hvar redelig Man :

ja, hvilken skonar lika litet Gud, som staccaren: och hvilken alla Furiers Furie hvar dödelig således har et och samma lifliga och stora skål at evigt sky och hata — at, säger jag, alt detta blifvit skrifvet egenteligen emot LUNTIEN *Sjelf*, och hans apokryphiska anhang. Den utlaste i Naturen har vett nog at sky undan för sin egen dom; om han kan. Men denne, när Snädelsens förförande och stora Tafla upställes i all sin måst rysliga fanning, rular fram, och skriar „*Det är jag alt detta! det är jag, jag! o grymbet,*“! Derföre är der en åfven så sann som hög poesie i denne gamle tanke: at om en stråle af Ljuset kunde genomtränga ned til afgrunden, skulle den, i stället at gläda, *förbiftra* alla des dumma eller qvicka andar, hvilke skulle alle skria at få slippa, slippa, slippa denna himmelens blick, och at lemnas i den eviga natt som de kalla sit „*lugna mörker,*“.

* Se LUNTAN.

Ni, Min Herre, ler, med likafå mycken höghet i edert förstånd som i edert hjerta, vid denna yttersta, men gudomliga, SANNINGENS *effect*. Ni tänker, såsom jag, fri och glad: „*låt Ondskan crevera! det är hännes öde,*“! eller såsom min Epigraphe, utur det gamla heliga Jus Romanum, uttrycker det:

Sufficit furiosum ipso furore puniri.

Men,

Men, då jag åt denna feger ler med eder, kan jag ej undgå at litet håpnad öfver den hjertans fänighet eller dumdriftighet hos LUNTISTEN at påstå — at Ni, Min Herre, 1785 hade *intet Vett!* *) och ingen *beder* i edra skrifteliga försäkringar! fastän de äro gifna i det mått fullständiga, melancholiska, och alvarfäma sammanhang af eder egen Vitterhets-historia! Ja, fastän de blifvit så *långt efteråt* uprepade! med tillägg, at Ni uti detta Poëm, hvars gudomlighet ni för Andre predikade, icke kunde finna en *enda rad* at ändra! Hvilka låford, af värde i anseende til den gifvande, men af intet stort värde för den, som lik mig, anser alt beröm som et litet *solsken*, och all smådelse som et litet *urväder* — han p. 86. ynkeligen pinar sig at göra til en *ironie*: likfom at gifva blotta „*Resningen til Naturens Tempel*“, icke vore mera värdt, än at tusend gånger hafva målat och öfvermålat alla de små hedna hus där alle små rimare och profaister göra sit nödvändiga! Denna fanslösa dumdriftighet, Min Herre, emot eder åra, emot en Mans Åra, som redan 1778 hade nog *stort omdöme* för at göra sin Ode öfver Kron-Prinsens Födelse, i Bildnings styrka kanske det bästa stycke af all Svensk Poësie, och nog up-

A 3

höj-

*) Pag. 126, nr. 86 — 87. af LUNTAN.

höjning öfver alt *Slafviskt bycklande*, för at då skriva „*Prins!* blif dig värdig, eller bäfva,,: denna dumdriftighet fåger jag emot en *sådan Man*, som Ni, har gifvit mig harm och vapen.

Ty det är ju klart, at skulle hvar och en som kan göra en tjock, dum och *Skrånande LUNTA*, full af lögn och Tyk håf-tighet, få, utan lite pina, skända och förvända alt, i sin Ondskas få kallade „*lugna mörker*,,,; så vore det snart ej mödan värdt at göra et penn-strek för det Allmänna Båfta.

Men nu hvilar all Trygghet vid den fanna, den uppenbara Rättvisans *beliga bämnd*. Hvilken riktigt kommit, och riktigt skall komma.

Ingen, ingen, Min Herre, kan med bättre skäl än *Ni*, fröjda sig öfver denna heliga hämnd: *Ni* som, enligt eder egen Vitterhets-historia, af den vilda Smädelsen så *ynkeligen* lidit, at Ni hela sju år fann eder höga själ likfom nedstörtad i mörker och modlöshet — til des *Ni*, såsom ni på et rörande sätt skrifver, i mit driftiga och publika *Försvär* fann en ny styrka.

Jag

Jag frågar *Er*, jag frågar hela Verlden, om jag då förklarade „*Plattbeten i rim och prosa?* om jag då förklarade en Phantast, en *Tyska Baron*,? . . . Eller, om jag årade det „*dåliga*, när jag framför Inbildningens Nöjen ikref Dedicationen til BEHAGENS SKALD?

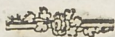
Det är klart at inga VERSAR under solen äro så vackra, at man derigenom får en Rättighet til at *vildt Småda och Tyranisera!* Det är klart, at en verkeligen högfinnig man bestrider hos sin fiende, icke hans snille, icke hans dygd, icke hans talangs charmer; utan endast hans orättvisa och våld!

Ni, Min Herre, ni förstår denna Högfinnighetens Lag: „*Först SANNING och Allmän RÅTT, dernäst Visse Personers snille och talanger,* *). Ni begriper, at Rättvisan, ehuru hög, är i sin natur lika *enfaldig*. Ni kan ock göra åra åt denna min, jag tilstår något nordiskt vilda, men årliga förklaring: „At såsom hela helfvetet, få långt jag är *fri*, ej kan förmå mig at förneka den minsta *dygd* hos den minste i himmelen; få kunde ej heller hela himmelen, få långt jag är *fri*, förmå mig at förneka den minsta *talang* hos den minste i helfvetet,„

A 4

Så-

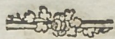
*) Se UPLYSNINGEN, p. 24.

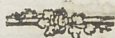
Såsom hvar *förtjenst*, år, mer eller mindre, en välgörande kraft af Gudomligheten, som verkar til Månklighetens antingen bestånd eller skönhet; så år den ock, altid och allestädes, högst helig. Äfvenfom alt *Orätt*, ockfå hos den högste dödellige, emedan det verkar til förstörande af Månklighetens bestånd eller fällhet eller skönhet; år, altid och allestädes, högst värdt at affkys och hatas.

Skulle detta mod, at älska Sanningen up til all des styrka och höghet, at älska Rättvifan up til all des styrka och höghet, vara *Högmod*; så kunde man i de vackraste Månklighetens Tider, hos alla de ädlaste Folkflag, icke skilja *Högmodet* ifrån DYGDEN.

Hata orätt och Skydda svagheten — år själen i all Högfinnighet. Om min bok emot CRITIKENS vildhet och våld, kan kallas en smådeskrift, så lägg til: *men en smådeskrift* EMOT alla Smådeskrifter. Kunde man skriva *emot* någons dygd och snille, når man försvarar *Allas Rätt*; så skulde det endast vara emot Hin Ondes dygd och snille. Jag trotsar hvilken som helst, at i något af mina arbeten, och helst i Critiken öfver Critiker, finna et enda blad, dår ej någon, antingen ny eller i sit mörker förgåten, om, ljuf, och hög Naturens fan-

fanning låres; eller ock någon lidandes rätt skyddas och hämnas. I sjelfva denna förfärliga STRAFF-SÅNGEN, detta Gallerie af tartariska Taflor, är *Ni*, Min Herre, den ende som är *uttryckeligen* förklarad; äro alla des rysliga och stygiska färgor tagna, *efter naturen* som man läger, utaf sjelfva Smådelens egna styggeliga skepnader; är alt stäldt emot, just emot den *skändeliga Sång*, at ej nämna alla förut varande Parodier, af hvilken i LUNTAN p. 20 anföres början. Jag skrifer icke til at *anfälla*, utan til *försvar* och hämnd, för egen och allas Rätt. Och om mina färgor äro *rysliga*, i målingen af det *Onda*; få väljer jag ock de mått sköna och höga, i målingen af det *Goda*. Ord äro en Auteurs *färgor*. Det är *kanske* lätt at åga färgorna: det är icke så lätt at göra Taflan. Men „STILEN, som icke annat är, än Sakens *levvande sanning*, eller lifliga föreställning, bör vara så skön som alt det „*Sköna*, så förfärlig som alt det *Förfärliga*: „bör gå så djupt, så högt, så vidt, som „*Tingen*: och bör ej hafva et mindre mått, „än NATUREN. . . . Man målar icke det fulla vackert: man målar icke Fan i morngonrodnans guld, i solens glans, i himmelens azur. . . GROFHET — består icke deruti, at säga ingenting *Skönt om det Gemena*, at måla natten mörk och dagen ljus: utan deruti, at säga *alt ingenting Gement*

„om det Sköna,, * Se CRITIKEN öfver Critiker. — Denna låra förstår *Ni*, Min Herre, straxt: ehuru driftig, ny, och hög den kunde synas. Den Officier, som har de måst fina, vackra och ömma tänkefått, kan bära de måst *rysliga Vapen*; och han uphår icke at vara samma *Galant-homme*, fastån han slår med käckhet vilda Rysslar eller trolösa Danskar. Den råtrådigaste Konung, som har lysande Band och Stjerner åt Förtjensten, har ock tusende åskor i sit Artillerie, icke emot gode och store Medborgare, utan emot det ALLMÅNNAS *fender*. Ja, från urminnes tid sades „at den mildaste i Frid år ock den förfärligaste i Krig,,: et lynne som år i sanning ftort, derföre at det gör et slut på det Onda; då små och ståndiga krig deremot, föröda alt och afgöra intet. Alt detta år i riktig likhet med NATUREN, som ger dagens folsken, men ockfå nattens ljungeldar: hvilke dock tändas endast til det vålgörande ändamål, at från alla *giftiga ångor* göra Luften ren, och således at Skydda vår varelse.

Hela denna vackra låra förstår *Ni*, Min Herre, straxt. Och det år *andra* skälet hvarföre jag tilegnat Eder dessa blad. En blick af edert lysande Snille kan utplåna alle lumpne anonymers lumpna arghet.
Och

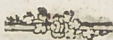

Och detta samma snille kan ock rätt döma mina tänkesått.

1. Jag tager aldrig vapen emot något våld i Literaturen, utan för at vinna FRI-DEN. Men en *Frid*, i hvilken alle Svaghe skyddas, och i hvilken all Förtjenst njuter sin åra. Det år: en Frid, med LAG och RÅTT.

2. All den Svaghet, hvilken jag anser för en mänsklig och en hög glädje at kunna beskydda, kan jag derföre icke *berömma* och *åra*: Ehuru det svagaste under solen har sit lilla behag och sin lilla dygd: ja, ehuru sjelfva dårskapen någon gång har sin urfåkt eller sin grace, i det nya, i det sällsamma, eller i det stora. Huru mycket som år ringa, svagt, och uselt, beskyddar icke en KONUNG? Hela människoslägtet, i så många hänseenden så väl värddt ömkan och förakt, beskyddas det icke af GUD? . . . Är det et brott, eller år det en dygd, at följa så fanna och så höga Efterdömen?

3. Den, som har en känsla för sjelfva Svaghetens fattiga lilla behag och dygd — skulle den ej med full kraft känna hela Skönheten af alla sit Fäderneslands mått lysande Förtjenster? Alt *Orätt* förtjenar motstånd: men all *Förtjenst* kärlek och beundran. Jag, nu som förr, ärligen och utan

tan konst, aktar de bästa poëtiska bitar af Herrarne LEOPOLDT och KELLGREN få goda, at jag fritt vågar fatta dem emot sjelfva Fransyska Vitterheten. Men „*Själens Styrka*„ och „*Människans Elände*„ i Tankars kraft, och „eder Ode öfver Kron-Prinsens Födelse„ i högd af Bildning, jemförer jag med de bästa sådana fångar i alla språk och i alla tider: äfven som jag anser „Ode til Hoppet„ för en *Skönhet*. VÄLTALIGHETEN har, snart sagt, alt, i Äreminnet öfver Gyllenhjelm. Lika så fritt, och ärligen, i min själ vördar jag den ädle och råtrådige Svenkarnes D'ALEMBERT, som teknade äreminnet öfver Rofir. Och Talet „om en filosofisk varsamhet vid Naturens Betraktande„ skattar jag högre, än en hel bok full af rätt artiga versar &c. . . . Men, med denna samma frihet och ärlighet, tror jag, at både ODEN och GUSTAF WASA hafva många och stora fel, som lika vanställa Språket och Hjeltarne: at vårt *Svenska*, såsom andra länders, *Rimeri*, aldrafäst är blott en elegant men barnlig pina, i hvilken bortskämmas språk, tanke, känsla, caraktér, och alt hvad som är natur och fanning: at, kasta sig i et vittert qual, för at vål förnedra sig sjelf, eller nationen, eller något som är ädelt, är icke annat än — *trälars granna möda*: at *naturliga* skälet til Ärsteligt adellkap är en Munk-dikt, och at

at prisa Krig såsom en verkeligen *månsklig* Storbet är et hycklande barbari: at excellent Vers, emot excellent Prosa, är et excellent joller: at det skönaste Prat, emot *Saker*, är en fårgad skugga: at Qvickhet utan Förstånd är en tokrolig yrfel: och at alla påfund, emot SANNINGEN, förtjena löje och förakt. Med et ord: jag tror alt hvad som är VERKELIGT. Jag tror, at den Store och ålskade, icke *någre* visfas, utan *alle* Svenskars Konung, från sit eget Snilles höghet, ser klart, at alle dödelige snillens förtjenst, i all sin glans, är en skugga, är intet, om den fåttes *Emot* det Månskliga Förståndets ALLMÄNNA och eviga RÄTT *at Tänka och Dömma.*

Ni, Min Herre, ser alt det fria, men ock alt det ädla, i denna förklaring. Ni vet, at Lagstiftningen i Snillets Verld gjordes endast til at skydda „*Fribeten af allas bästa Vett*„: och at CRITIKEN *öfver* *Recessentens critiker* börjar, 2. *Del p. 38.* med dessa ord: „Min Herre! Det är icke „*Eder* jag angriper, utan Laglösheten. Ni „kan vara den ålskvårdaste af alle dödelige; och dock hafva *Orätt*, genom et o- „förstånd eller en förvillelse. Men det Snille har jag hos Eder funnit, at, då i sin „natur snille är en *böghet i Förstånd*, hvar- „emot nödvändigt svarar en *böghet i Hjer- „ta*, jag visst tror, at Ni ler borrt misnö- „jet

„jet at hafva orätt, i nöjet at se den glä-
 „dande, den gudomliga skönheten af *Rätt*
 „upftiga för de dödelige . . . Jag, Min
 „Herre, är få kår i denna skönhet, at jag
 „inbjuder, åfven trotsände, hvar fri och
 „ådel man at fritt och ådelt döma mig, ef-
 „ter detta *Rättas* eviga *Lagar*.,,

Men *Ni* — känner ock dessa gamla
 och märkeliga ord:

*Insani sapiens, æquus ferat nomen iniqui,
 Ultra quam satis est Virtutem si petat ipsam.*

Och *Ni* har af Verldens historia lårt —
 at alle sanne snillens och alle Vifas brott,
 ifrån *SOKRATES* til *ROUSSEAU*, intet
 annat varit, än at de haft *Förmycket rätt*.

Nu — låt *Ofs* komma til *LUNTAN*,
 som jag, under edra ögon, skall, med nå-
 gra penndrag, visa vara — en lumpen
 Massa af *Lögn* och *Skrån*.

A B C

i

VETT och HEDER:

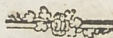
För alle dem som skrivit, eller tänka at skriva, dumma och besatta Luntor.

A — . Den Förste lag, i godt och allmänt Vett här i verlden, är just den, at hafva — åtminstone en skymt af heder. Det är: at vål akta sig för

Uppenbar Lögn.

Til Exempell, min värde Anonym och LUNTMakare, i eder Lunta är ej en enda CITATION, som icke är falsk, förvånd, up och ner på, af edert ädla vett hottentottiserad, af edler hederliga själ vanstöld, och kastad, såsom ni är sjelf, i yttersta förryckning.

Sådant bör den som gör Småde-luntor noga akta sig för. Ty hela en liten värdig anonyms långa, långa och skändeliga skrån är förloradt, såsom pusten af en oren luft, eller alrahögst såsom skriet af en gäst i Natten, på detta enda lilla fel. Alvarsamme Låfare säga: „en massa af lögn, hvad kan den bevisa,? Och de mera liflige ropa: „ha! Smådelens FURIER hafva riktigt
Cru-

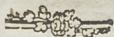
Creverat! detta är Förtvislan! Se, de bita uti de Länkar, hvarmed den gudomliga Rättvisan bundit dem! De känna redan Hämnden! deras yttersta lisa i qvalet är at få skända Himmelen och Dagen och Sanningen och all Naturens skönhet! Och . . . då de måste lemna sit bederliga Vælde, sluta de med at Göra sit Nödvändiga derpå,,!

Se, min vårdige Anonym och Luntmakare, sådant händer när man icke ens känner A, eller förste bokstafven, af Vett och Heder. Ni hade derföre icke bordt CITERA eder egen Lögn, i stället för Texten.

Ni hade icke bordt Citera ordet „Lagstiftning,, såsom högmodigt: då ni utelemnar det ödmjuka ordet „UTKAST,, som är det störst tryckta ordet på hela Titelbladet.

Deffa klara ord: „Om det viktiga för Människo-slågtet i de höga vilfarelser,, hvilka höga vilfarelser, såsom man vet, varit de målt lysande SYSTEMERS pragt, och likasom morgonrodnans flammor til Sanningens rena Dag — hade Ni icke bordt Citera så här: „Om Nyttan af det aldeles Rasande,, * LUNTAN p. 7.

Ni hade icke bordt dumdriftigt ropa: at den „Försvarar BAGER, BJUGG, &c.,, som

fom, uttryckeligen, och flere gånger, kallar dem „*Vidunder i det löjliga*„ af den originalitet fom ger oss „*bögtider af Skratt*„ och fom formeligen dömer den fednares Poëm at vara „*samma skådespel af Snillet*“ MISSÖDEN, fom et MESSINA *betadt af en Forbåfning*„ * Se Crit. öfv. Crit.

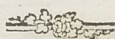
Ni hade icke bordt kalla den bok en „*Smådeskrift*„ fom högtideligen, inför allas ögon, med alla Naturens och Rättvisans Lagar, til skyddande af *allas* bästa Vett, af allas Heder, år just egenteligen gjord „*EMOT Hela Försmädelsens våld och yrjel*„: fom derföre år omild endast mot de Omilde: och hvars alla *rysliga Fårgor* träffa endast, endast LASTEN. — Eller tror ni verkligen, at alt hvad man skrifer emot det Arga och Stygga, det skrifer man emot *Eder*?

Ni hade icke bordt skria: „at, i min bok *emot SMÅDELSEN*, de stygga Orden åro för det *Skönas* skuld, och at de sköna Orden åro för det *Stryggas* skuld„!

Ni hade icke bordt skriva, helt kallt, „at Poëmet PASSIONERNA blef *förkastadt*„: då det vann et publikt *Accesfit*, med desä stora låford „*den djerfva utflygt som endast Snillet gifver, en ädel Fribet, en rik och brinnande Bildningskraft, en hög och manlig Styl, framför*

B

„alt

„alt en öm och liflig Känsla.: ja, då samme Vittre Domstol högtideligen förklarade, at detta Poëm, „oaktadt des, mer af „ytterlighet än svaghet härrörande, sel, *sjä* „kert varit berättigadt til det itörre Pri- „set,. Om det, i formen, ej hade vågat „en Nyhet, som man trodde lig ej *bra gilla* „la,. * Se STOCKHOLMS I COSTEN för 1782 N:o 48. Man läser i andra Förklaringar, at de dygder man tillagt detta Poëm, voro ju tydeligen *Skönheter af första rangen?* Och jag borde ropas med harm, at hvad man deruti tadlat, hade man ju brukat tadla i de första Poëmer i Verlden? . . . Men, i alt fall, måtte et Publiskt Intyg af en Vitter Domstol, kallt och o- våldigt gifvet, om en aldeles okänd autors arbete, vara mera värdt, än tusend anonymers lumpna skrån.

Ser ni, min värdaste Luntist, *alt sådant* hade ni icke bordt Citera, ropa, skria. Ty, såsom alt sådant är *uppenbar Lögn:* så kan det af Publiken besvaras med det enda lilla ordet „fy! med den enda lilla ideen, *han har ingen heder!* . . . Och det vet jag likvål visst, at Ni kan hitta på många vettigare sätt at vinna, hvad ni så länge lekt med, och nu så håftigt öoker, *en bel Nations förakt.*

B — . Andre bokf. öfven af detta högst nödiga A B C för alla dem som vilja skriva Småde-Luntor, är at, ehuru sijet man naturligen kan vara för gallsjuka och fureurer, dock för all del

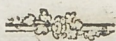
icke rasa offenteligen.

Ty ser ni, min värde Anonym, ingenting i Verlden har en gemenare *effect*. Så snart man sett et enda prof af detta lilla fel, vråker man alla stor-luntor och små-luntor, och ropar med förakt: „ja så, är det den därén. ja han är nu riktigt besatt,“ Och dermed ligger all er mödosamma smådelse där, som en lumpen hög af smutstigt papper.

Men det är *Rasa* — at i akttaga ingen gräns, intet mått, ingen lag!

Det är *rasa* — at, då tre rader hos en autor misshagat en, ouphörligt skria: alt, alt, alt, alt, duger ej! duger ej! det skönaste är det fulaste! det vilaste är det dummafte!

Det är *rasa* — at för tre raders skuld vilja rifva up Himmel och Jord, förlora fans och sinne, icke veta så mycket som at hyra en annan til at hjälpa sig: utan ensam, ensam, ensam, i alla Blad, i små och stora Luntor, småda, ropa, skria.

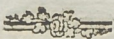

Det är rafa — at, vildt och blindt, bryta *all Anonym*, alla distancer, alla publika regler af autorisk konst i fatiren: at, vildt och blindt, anfalla icke allenast alla en Autors arbeten, utan äfven alla hans Vänner, och alla hans Läsare: få hufvudstupad i sit ovett, at man glömmar hela sin *Physik*.

Det är rafa — at finna alting up och ner på; at våldsamt förrycka ord och meningar; at skria, huru alt det, som nyss var så skönt, så gudomligt, i et ögnablick förlorat hela, hela, hela sit värde!

På detta sätt, min Anonym, kan ingen duglig Småde-lunta göras: på detta sätt kan man öfvertyga Verlden om ingenting, förutan om det, at man *sjelf är besatt*. De liflige måste tänka: detta är aldeles en vild kelande Stut på Parnassen, som sätter sin svans i vådret såsom en spira, rasar öfver alla berg och backar, och på sit sätt menar „*ingen, ingen, ingen är Herre på Parnassen mer än jag, jag, jag!*”

Man bör derföre strida, såsom en kall och vis General; och icke som en *rasvill Kåring* — hvilken, sedan hon håfvit up et långt, långt och förfärligt Skrän, ånteligen räcker sin hessa hals fram i STOCKHOLMS POSTEN, och hvåser: „*jag tyft . . tyft . . tyft . . Föraktar!*”

C — . Den tredje lagen, för at göra en rätt god Småde-lunta, är, at i villervailan af sit lilla gemena öfverdåd,

icke Förtölpa sig i Saken.

Ty jag frågar er, min Anonym, huru i all Verlden passår det sig, at basuna ut en stor förfärlig Kamp, och änteligen komma rufandes sin bane fram — som en blind hått på tre ben?

TÖLP — är icke annat än en Fåne som gör sig hård och styf. När sedan Afunden åggar Tölpen, så blir han *Parodist*: och då har det GEMENA sin Poët och sit Genie.

En Tölp — skrifver helt kåckt „at *Smaken*, i desis högsta fanning, är intet annat, än *Smillets Vett*, * se LUNTAN p. 104: Och mistänker ej det Galimathias, som så hemskt liksom spökar och glor i deslä orden. — SMAKEN kan ej betyda blotta tycken, bruk och manerer: då den med lika rätt tilhörer alla *Barbarer*. Den är, långt öfver alla tiders Veld och våld, endast „*Sanna ideen af det hela, hvilken bestämmer alla delarnes mått och skönhet*. Det är, den är aldeles det samma som FÖRSTÅND.
* Se Crit. öfv. Crit. 3. Del. p. 41.

En

En Tölp — tror riktigt at denna rad „Och död i hjertat sig med död för ögat parat,“ är fallk, af det förnumftiga skäl, at *död för ögat* aldrig kan tänkas utan *död i hjertat*: då likväl endast en kåring i karlskapnad kan *icke veta*, at alt käck och stort folk, ja hela Krigshärrar, kunna hafva icke en, utan tusende dödar *för Ögat*, och dock le, och dock *i Hjertat* känna endast lif, endast ärans glada och höga mod. Men uslingar, på bräckta kölar, bland vågornas vilda fvall, med afgrunden under sig, med stormande och ljungande himmelen öfver sig, hörde af ingen Gud, utan åra, utan hämnd, hvart ögnablick sjunkande — de, de känna det högsta af förfärligt utom sig, med det djupaste af ångst innom sig, de känna, med *död för ögat, död i hjertat* ... De Contrasterade verfarne äro, såsom hvar och en kan se, nästan prosa, och skuggor emot denna enda Radens kraft och storhet. BOILEAUS „qui l'environne,“ är en pur vers-flickning: och Svenskens „*död i ljus*,“ har något af vår vanliga poësie, som är „*et litet blänkande oförstånd med rim på*. — Men en enda gudonlig rad gör ingen til Homerus. Lika så litet som tusend Homerer, eller hundrade tusend Luntister, kunna hindra en djäkne at skriva en gudonlig rad, om han kan och vill.

En Tölp — kan inbilla sig at „fåtta sin svage dödhge arms tilbud at kiofja et skört bildverk, som bräckes då det faller, emot Tidens stora, förfärliga, alt förtande Magt — är „*et Kämpa Skryt*, *)): då likväl intet i Naturen förringar få det *lilla*, som jemförelsen med det *stora*.

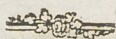
En Tölp — frågar „hvad innehåller ert Poëm annat, än *blott* en skapelse af hela den moraliska och ideala världens Godhet och Ondhet, Skönhet och Styggelse, Vål och Ve, det är, af alla des Krafter och Harmonier, ut ur et organiskt stofhvars väfande är känsla? hvad i Verlden innehåller det annat, än *blott* Resningen til Naturens Tempel,? Ty en Tölp skulle lika naturligen fråga „hvad innehåller hela *LLIADEN* annat än at — *Achilles blef ond, och det var rätt illa för Grekerne; Achilles blef god igen, och det var rätt väl för Grekerne?* Eller, hvad innehåller den få berömda *Æneiden* annat än detta „*Vet ni, godt folk, det var et förbannadt krångel för Aeneas, at kunna komma från Troja til Latium,*„?

En Tölp — har fullt och fast i sit hufvud „at *Göra Vers*, och *POESIE*, åro aldeles detfamma! at således den, som föraktar *Rimare*, föraktar *SKALDER!* och at *allebanda smått blånkande oförstånd, eller*

B 4

ut-

*) Pag. 47.

utpint prosa, med rim på — är Geniets stora Skapelse.

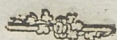
En Tölp — kan dock aldrig få in uti detta samma sit hufvud „huru det verkeligen kan gå naturligen til, at Berömma det *berömmeliga* och Lasta det *lasteliga* hos en och samma Person,, *Godt* och *Ondt*, tänker Tölpen, äro ju tydeligen *tvært emot* hvarannan? ERGO!!! är det ju den bizarraste Contradiction at finna godt och ondt hos en och samme dödelige. . . .

En Tölp — gör sig bål i Stil, och skrifer „*glödande utrop*,; gör sig fin och delicat, och talar om „en *sajtfullare*, en *mjukare bildningskraft*,, *)

Detta ljuftva tillstånd varar dock icke länge. Tölpen läser sig snart bister på någon god bok, slår den i grymheten mot sin panna, och skriar: „alla stygga Ord betyda det *Sköna*! alla sköna Ord betyda det *Stygga*! . . . jag frågar, jag frågar, jag frågar nu, *Hvad är det för en Styl*,,?

Ach!! ropar Tölpen, då hjertat ånteligen vill likfom brista uti honom öfver **SANNINGENS Kraft**, hela, hela, hela denna **LAGSTIFTNING** tjenar ju til intet annat, intet annat, ån at göra *mig* . . til . . en . . TÖLP!

*) *Pag. 10 och 91.*

Det är otroligt, min värde ANONYM, hvad denna lilla våda at få bus *Förtölpas* sig uti sjelfva *Saken*, skämmer en nitisk småde-lunta, som ändå alltid, på sit fätt, bör vara en „*Lunta med manér*. Men aldrayneligast är det, när *Tölpen*, förinattad, faller ända i *Våpigbet*.

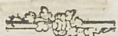
Då — kan han ej mera skilja det klaraste alvar från det klaraste *skämt*. Man är då riktigt, i *Våpets* tanke, alt hvad man skämtar om: „*Oden, Adam, Linné, &c.*

Då — anser han för det måst förfärliga *HÖGMOD*, at *Förakta det förakteliga*, at hata alla *små lumpna tyrannier* emot *Svagheten*, at våpna sig för *Mänklighetens* Lagar.

Då — tycker han, at alt hos hans fiende är *Ja Stort! Ja Stort! Ja Stort!* Han tycker sig i honom se en *Drake*, en bål *Drake!* och i förfärelsen, skriande flaklar han, såsom et vildt höns, långt bort ifrån alla de små hus, som han åt sig och sin åra rimat up, och där han, utan all terreurpanique, hade kunnat lefva tåckt och roligt.

Ser ni, min ANONYM! alt sådant är et fatans misförstånd i *Småde-luntmakerie*.

Derföre är det i allmänhet en ganska klok lära, at *ingenting företaga sig*, som är uppenbart *Öfver ens krafter*.

Man kunde annars, på detta samma vis, komma at danfa hela Alphabetet igenom, ända til Z.

Och det bör en sådan Anonym aldeles icke förhåfva sig öfver, at han lever i en „hög krets,,: ty erfarenheten har lärt oss, at man i alla höga kretsar lika få lätt kan taga sina seder utaf cammartjenaren, som utaf Herren: Och ingen, ingen Titel eller Frisure i verlden gör *dumdriftigbeten* mera behagelig.

Icke heller bör det förleda någon Anonym til fånigt öfvermod, at han kanske är den alrarararaste *vittre Fanfaron* med femtonhundra versar i hvardera fickan, alle med högsta konst recueillirade, imiterade, estropierade, torturerade utur VOLTAIRE, &c. &c. &c. Ty det kan väl hända, at en sådan Anonym, stofferad med all denna Talang, och aldranhögst up på sin lilla vindskammare, ändå „i sannt och eget *Snille*, intet annat är, än en Fransysk Dank i en Svensk Hornlyckta.

* *Anmärkning.* I denna så lögnfulla, urfinniga, och tölpakiga Småde. lunta förekommer, törst och list, Pag. 60 något som angår *Saken*. 1. „At en vittter journal bör göra redo så väl för det *usla*, som för det *dugliga*,,: då likväl det är klart, at endast det „*märkeliga*,, angår oss, och at det *usla* tjenar endast til en usel fröjd för den *usla arbets* som lever endast af det *usla*. 2. „At *Sälja* en svag Skrift, är at gifva all rätt uppå den-
sam.

femna åt Köparen,. Ja! all den rätt man kan få uppå det Svaga: den, nämligen, at intet ondt göra det, at småle deråt, och at lågna sig öfver åfven *des* lilla sken af dygd och snille.

MIN HERRE,

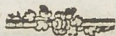
Jag kommer änteligen åter til EDER: med den fröjd, som då man kommer utur mörkret up i dagen.

Ni känner en helt *annan styrka* i Snille; ån den, som är värdig endast den låga Smådelen, ån den at LJUGA, *Rasja*, och *Förtöpa sig*.

Ni känner den sanna, höga, på en gång leende och starka CRITIK, som tilhör *Konsten*, och *des Måltare*.

I denna kan man, ådelt och enfaldigt, anmärka Fel i sjelfve eder ODEN, et stycke som annars är så fullt af skönheter: utan at frukta at dermed på något sätt förtörna eder: ty Ni, klok och uplyst öfver alla *låga raserier*, ålskar vida mer sjelfva *Konsten*, ån något vitst *des* arbete, och vida mer *bela* eder Åra, ån någon viss liten del deraf.

Jag

Jag fråger då: „At när man hade hela Nordens Förste Hjelte, sedan Nordens Gud, at föreställa, och af hvilken Vi, ned til dessa och de sednaste Tider, borde kunna hedra oss; så var det icke rätt at tillägga honom den *ynkeligt svaga Högfärd* *), i hänseende til Asmun och des Dotter, som bäst kan rima sig endast med en liten anedryg Tylk prins. Och ännu oändeligt mindre rätt var det, at föreställa honom i den *fega Trolösbet*, som ohörd i de gamla Schytilka seder, ger äfven Ofs i våra dagar begrep, icke om en Hjelte, utan om en usling, hvars enda styrka man vet at *Sveket* är. Så målas icke Nordiske hjeltar: utan Söderländske vidunder. En Hjelte visserligen *kan* hafva et fel: men et fel lika högt, lika starkt, lika stort med honom Sjelf. Också hade man bordt uphöja sin tanke til de urgamle Lagstiftares fått at *bedraga*: hvilket var vålgörande, til de ännu svaga Slägters beskydd, och som dolde under dikternas heliga och dystra skymning den stora sanning at alle Lagar komma från Gudomligheten som stiftat dem i Naturen.

Samma lätthet at bortskämma Hjeltar, det är, alt det som Folkslagen, både i Häfderna och i sina själar, hafva alramåst ådelt och stort, finner man ock i Dramen **GU-STAF WASA**, som annars äfven har de
måst

*) *Pag. 16. 17.*

måst sköna ställen. Denne så sanne Hjelte står där bestört, til „*fasa, raseri, och försviflan,*„ i valet imellan sin Mor och Fäderneslandet: och så mycket, med kanske något mera värdighet, är efter Naturen rätt. Men at hans beslut icke synes vara hans eget, utan verkadt af Fru Gyllenstjernas ädla, heroiska, divina tal och pantomim, det är orätt; ty endast uti styrkan, uti friheten och högheten af et eget beslut, synes Hjelten. Ockfå måste hjeltinnan sjelf, i trots af alla *mera höga seder*, til slut från porten, med stygga ord hölja en slagen fiende. Äfven som Christiern, då han i Riksfamlingen högtideligen talar om sin „*dolda List*„ dermed förvandlas från en lömsk tyrann til en marionett, för poeten som ligger bakom tyranen; ty sjelfva hemskheten blir tokrolig, om man låter en hemsk person säga „*vet ni, jag är en arg Skålm,*„

SCHYTEKNE sjelfve få, af Sigurd, Odens vän, p. 22. den charactér at hafva håftig ömhet för qvinnor:

„På desja tankesätt är Schytens ära bygd,

„Och KÄRLEK, i hans bröst, är grunden til hans dygd.

Men straxt derpå p. 28. ropar Oden sjelf:

„Men Schyten alltid vild och oförsonlig var,

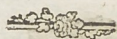
„Förgåfves hoppas man med godhet honom röra,

„Och lena hatets frö ur klippan af hans bröst,

„För vänskaps tungomål han eger ej et öra . . .

Detta är antingen et starkt vågspel hos poeten, eller en svag förvirring hos hjeltarne.

Men

Men den värsta *effect* af hela Tragedien synes detta vara: at, då man alt fort tillägger Asmun tänkefätt af all möjlig höghet och skönhet:

”Jag är ej otacksam, nej, Oden, jag är sann:

”Så öpen som den rymd där dagens stjerna skrider,

”Så öpen är min själ, &c. &c.

man dock til slut låter honom störta sig sjelf som en misdådare. Då ODEN deremot, svagt högfärdig, trolös, med denna fega maxim „*Gå, Sigurd, världen vill, at den som styr, BEDRAR,*” och utan en endadygd, måste blifva vår HJELTE. Detta förvillar Sedoläran, stöter de gode Kännare, och qväljer alla ädla sinnen.

Når hårtill lägges, at denne samme ODEN, man, schyt, konung, lagstiftare, hjälte, och gud, talar en liten löt monotonisk vers, utan rikhet och styrka i harmonie, alltid täckt och täckt i en och samma dans, med all den granlåt och flärd som, förtjusande kanske i en poëts mund, icke höfves en Hjelte: så är man frestad, at, i likhet af det Yngve vågar säga om alt hvad Qvinna heter, finna hele denne Oden

--- *föraktelig och skön.*

STILEN borde icke heller få förunderligen ofta charaderas och parodiferas, för at skapa pinsama elegancer och en onaturlig nyhet. Såsom straxt i början:

”Från

”Från strändrens östra kust af Meotidens haf.

”Förgåne boningsmän af obelygda fält.

”Lägg nationerna i aska.

”Då fåg jag faran först af alt som gick-ne hånda,
och öfver hundrade sådane ställen, dem jag
anteknat. — Men ingenting går längre än
det Fransyska *Aller!* såsom i dessa Gustaf
Wafas ord:

”Gån, träden fram, och lysnen til mit tal!”
hvilket synes vara aldeles *vert emot* hvart
annat. — Sådane Charadiser af språk och
tacke kallar jag, i likhet af Målningen och
Mutiken, *Sudd* och *Skorr*. Man kunde, ut-
tur Våre alrabäfte Poeter göra et litet
Dictionnaire af sådant *Sudd* och *Skorr*.
Hvem skulle vå af en stor och beundrad
Skald hafva väntat dessa drag:

„Byta ens tankars klädnad från sorgedok i
glädjekrudar,„

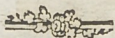
„*Alla Tankans dammar,*„ Tankan! som
borde synas et få lifligt och högt ljus!

„*Aganippen i mit bröst,*„ I bröstet! där all
Guda-Eld borde tänkas!

„De första och allmänna begreppen, hvil-
ka äro *likasom Uprättningen til Förståndets*
Väf,„ Förståndets *väf!* är det en orators, en
poets, lefvande och sköna inbildning?

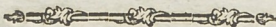
„*Taga Senorna ur Stylen,*„ Det är, enerve-
raden: men hvilket *Skorr* i dessa stylens *senor!*

Alt sådant skrives, endast derföre, at man
än i dag, utan både kritik och philosophie, gör
Versar och Prosa, fast någon gång förtjufande,
dock

dock vanligen oändligt mera efter et blott *Gebör*, än efter *sannt förstånd* af Konsten.

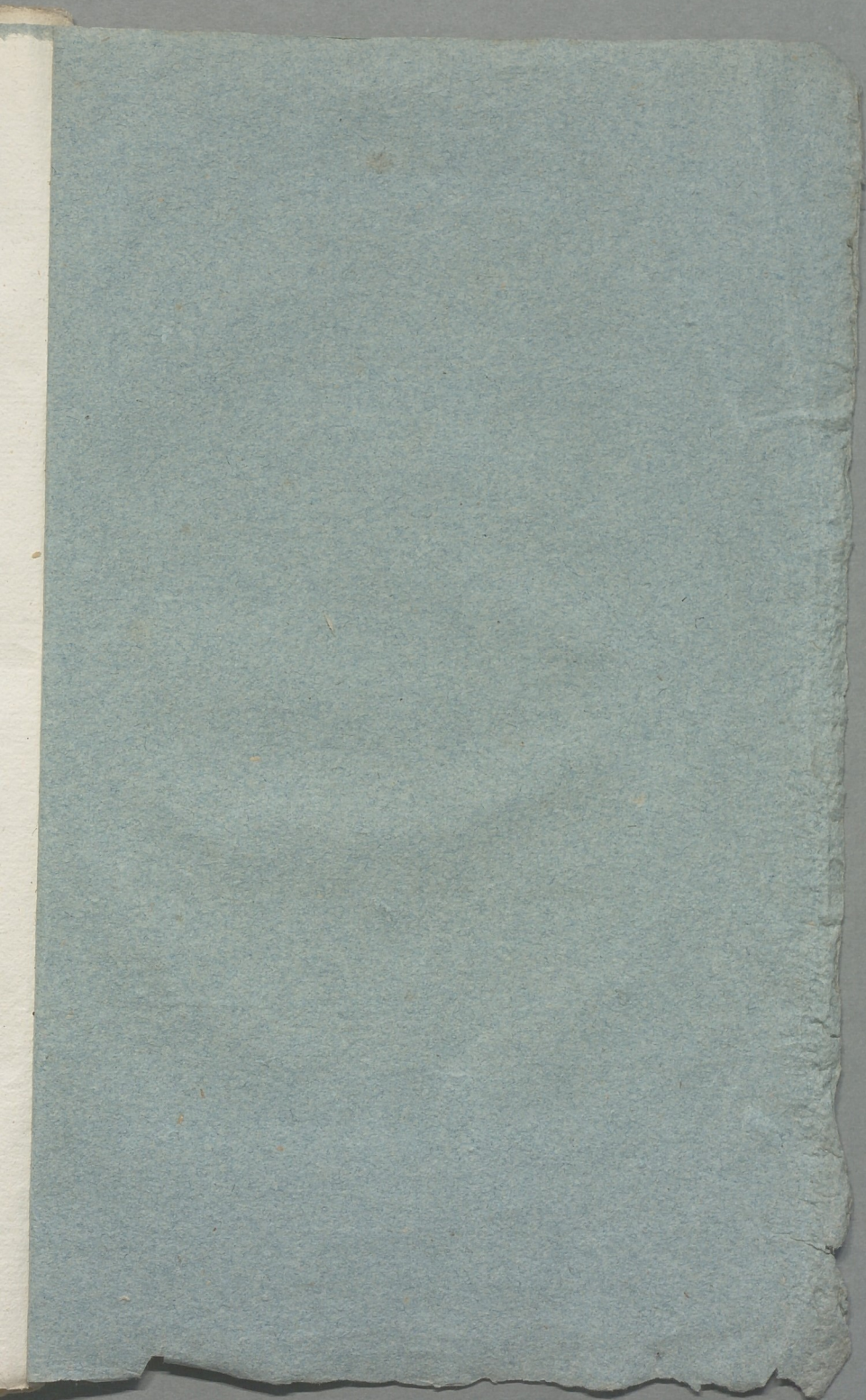
Men det Sköna hos hvar en autor är alltid skönt: och har en lika evig rätt at behaga.

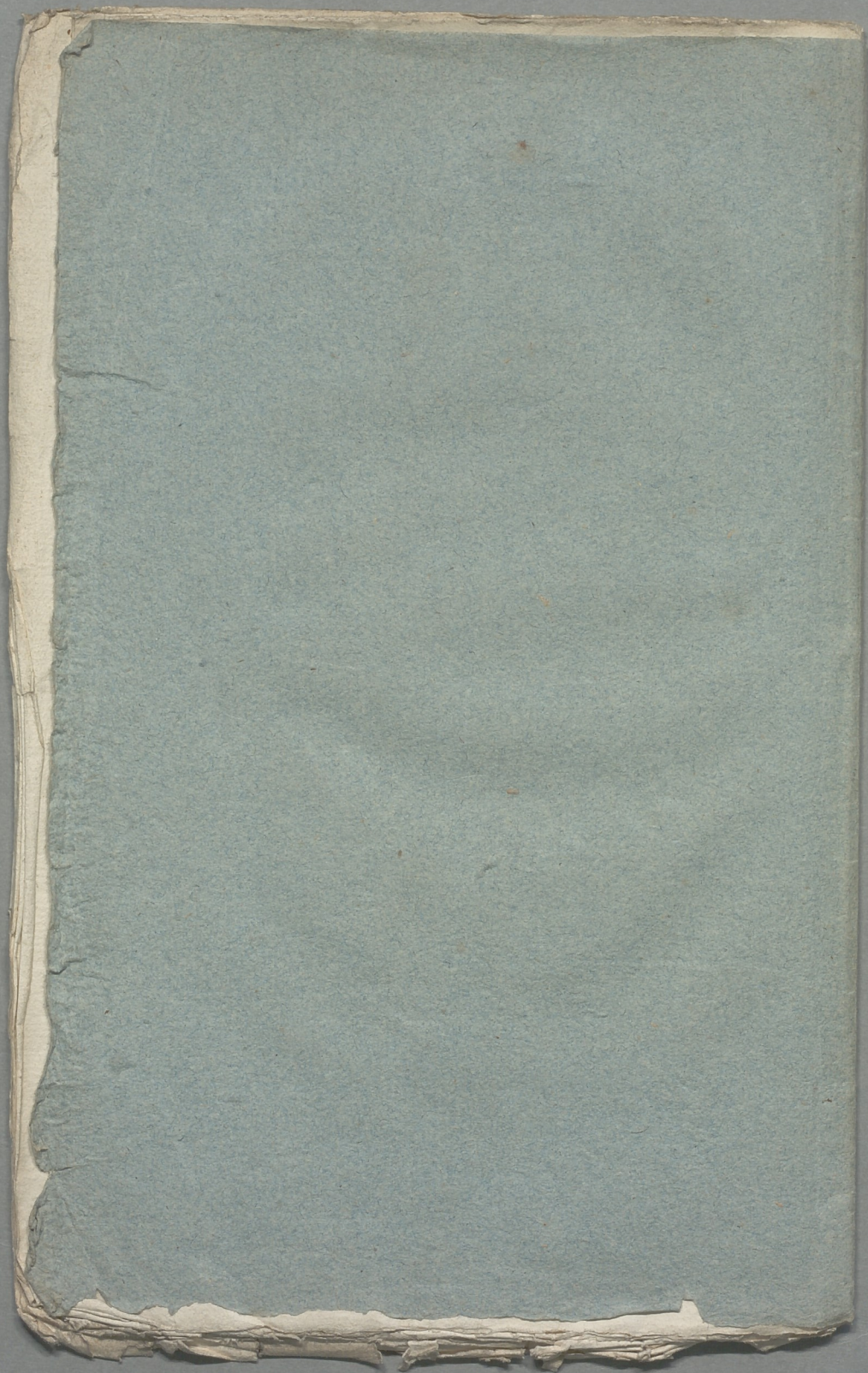

Man har sett, at Lögnen outhörligt följer SANNINGEN, och at Ondskan går nåstan så långt som själfva Dygden. Då alt synes förloradt, *skapar* man last och lögn: man CITERAR, utan all åra, vildt och förryckt: och gör på detta sätt, genom et penndrag, hvar och en så dum, så galen, så infam, som den Citerande själf antingen är eller behagar vara. Detta måste reta harm och hämnd. Så visst, som det, i Literaturen, måste förvilla och störta alt.

Om det STORA SNILLE, som nu styrer mit Fäderneslands öden, ville nedlåta sig til at med lagar skydda också de vittre mäns heder och välfärd, så kunde det ske genom detta tillägg til Tryckfrihets Förordningen: 1. CITERA utur skrifter, på et falskt och förvåndt sätt, bevisligen med affigt at Diffamera, är Brott emot Tryckfrihets Lagen: 2. Tvetydiga chiffrer på Namn, diffamerande uttryck och förregifvelser, som bevisligen endast ställas emot en Autors PERSON, äro brott emot Tryckfrihets lagen, ty alt tadel bör falla endast uppå det som anses orätt i Saken: 3. RECENSERA utkommande Tal och Skrifter så, at recensionen bevisligen är en *Diffamarion*, eller falsk och illvillig Smådelse, är brott emot Tryckfrihets-lagen, ty en bok är en Medborgares egendom, och hvarje Svensk Mans Rätt är helig.

www.books2ebooks.eu